

קול הרה"ק

פנינים יקרים מליקטים מספר קול רודי עה"ת ומיעדים מאת הרה"ק רבי רודי פראנר שליט"א
נשיא רהתאחרות קהילות החרדים בעיר הברכה לונדון יצ"ו

לפיכך הקדים שקליהם לשקליו דתן באחד באדר משמיעין על השקלים וכו' דמסירות נפשו של המן לנדב כסף רב להרע לישראל היתה מסוכנת אי לאו דכבר קדמו לו ישראל והראו גם הם מסירות נפש דומה לטובה למסור מכספם לקיים רצון ה' וממילא בטלה הסכנה.

ויפתח ה' את פי האתון וגו' כי הכיתני זה שלש רגלים (כ"ב כ"ח).

וברש"י רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה ע"ש יש לעיין אם נמצא איזה קשר בין ענין האתון לבין הרגלים והנה מבואר כאן בפרשה שהאתון ראתה המלאך ג' פעמים בג' מקומות הראשונה היתה על הדרך הפתוחה מן הצדדים דכתיב ותט האתון מן הדרך השניה היתה במשעול הכרמים דשם כתיב ותלחץ אל הקיר והפעם הג' במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל ותרבץ תחת בלעם וי"ל דהני ג' מקומות מרמזין לג' רגלים דהמקום הראשון שהוא דרך שיש בו מקום לנטות לצדדים כנגד חג השבועות דאין בו מצות מיוחדות ודרכו רחבה בהליכה בשמחת החג והשני משעול הכרמים שהוא צר אבל אכתי יש אפשרות לידחק אל הקיר כנגד חג סוכות שיש בו מצות ואין דרכו רחבה להלך שם רק בשמחת החג לבד אבל לכל אחת ממצות האלו יש פטור משלו דמצות סוכה פטור בה המצטער וכן גם ההולך בדרך ומצות לולב וד' מינים פטור ממנה אי יום ראשון של חג חל להיות בשבת והשלישי מקום צר שאין דרך לנטות ימין ושמאל כנגד פסח שמצות מצה של ליל ראשון אין מקום ליפטר ממנה ואיסור חמץ אין לו שום צד היתר בעולם ואסור בכל שהוא וא"א ליפטר ממנו ואינו יכול להלך שם בדרך שמחת החג בכל מה שלבו חפץ

כי מראש צורים וגו' הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב (כ"ג ט').

הנצי"ב בספרו העמק דבר מפרש שאם ישראל הם עם לבדד אז ישכון היינו שיש לו חשיבות בפ"ע אבל אם בגוים שרוצים להתערב בגוים או להטפל לדעתם אז לא יתחשב שלא יהיה לו שום חשיבות וי"ל דבזה מתפרש היטב הא דכתיב לגבי המרגלים לעיל פרשת שלח [י"ג ל"ג] ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם שמפני שהיינו בעינינו כחגבים לגבי הגוים האלה שאנו מתחשבים בדעתם עלינו מש"ה אנחנו בעיניהם כחגבים.

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו (כ"ג י').

באבות פ"ג מ"א תנן הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה וכו' מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממו"ה הקב"ה נראה דיש לכיון מה שנאמר כאן בפסוק לג' ענינים האלו מי מנה עפר יעקב וגו' מכוון כנגד לאן אתה הולך

ויבא אלקים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה ויקם בלעם בבקר וגו' (כ"ב כ').

לכאורה תמוה מה היתה מחשבתו של בלעם כשקם ונזדרז לילך אחרי ששמע מהקב"ה שיצטרך לדבר את הדברים שישמע ממנו ית' וכי חשב שמיום אתמול שאמר לו הקב"ה לא תאר את העם כי ברוך הוא וגו' נתהפכה דעת עליונה ואולי י"ל דבלעם חשב דהכל תלוי בו בעצמו שראה דאתמול נצטוו שלא לילך ועתה קבל רשות לילך והוא חשב דהוא עצמו גרם השינוי הזה שאתמול שהיו השרים שבאו אצלו בדרגא פחותה וגם לא הבטיחו לו ממון הרבה כ"כ לא היה לו באמת רצון חזק לילך וכפי רצונו כך נצטוו בבחינת ה' צילך וגו' ובדך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו ועתה שנתכבד יותר וגם הבטיחו לו ממון הרבה נתחזק רצונו לילך וע"כ גם קיבל רשות לילך לפי מחשבתו אלא דכיון דעדיין דעתו לקלל את ישראל לא היתה חזקה כ"כ דעיקר כוונתו לע"ע לריוח עצמו כמו שרש"י מפרש אצל אם לקרא לך באו האנשים וגו' חשב דכשיבא אצל בלק ושם יראה את ישראל חונים במדבר ויתמלא קנאה ושנאה על ריבויים וגודלם אז גם יוכל לקבל רשות לקלל לפי תוקף מחשבתו שתהיה לו אז ומש"ה הלך.

ויבא אלקים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך וגו' אתם וגו' (כ"ב כ').

וקשה דלעיל פסוק י"ב אמר לו הקב"ה לא תלך עמהם לא תאור את העם וגו' ולמה כאן אמר לו לך אתם ובדברי רש"י מצינו מקום ליישב שבד"ה אם לקרא לך כותב וז"ל אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר קום לך אתם ע"ש היינו דעד שלא נתכוין להנאת עצמו של נטילת שכר אז היתה קללתו מסוכנת שהמוסר את עצמו לאיזה ענין אפילו לדבר רע יש ברצון כזה כח לפעול וע"כ אמר לו הקב"ה לא תלך עמהם אבל אי כוונתו לכסף אז בלא"ה קללתו אינה קללה ע"י בזה בתפא"ש והענין מרומז גם אח"כ פסוק כ"א ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו וגו' שרש"י כותב שם מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה שחבש הוא בעצמו אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם שנאמר וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ולכאורה מה תיקון לסכנת בלעם יש במה שכבר קדמו אברהם אלא דבמה שמסר בלעם נפשו לילך לקללם וחבש בעצמו את אתונו יכול לגרום שתהא קללתו מסוכנת מש"ה אמר לו הקב"ה אותה מסירות נפש כבר הראה לפניך אברהם לעשות רצון קונו והיא תעמוד לזכות זרעו וממילא תתבטל מסירות נפש שלך ולא תוכל לפעול נגדם ובדרך דומה מצינו במס' מגילה י"ג: אמר ר"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל

ושבט שער מיוחד בשמים ששם תתקבל תפלתו וגם נוסח מיוחד משלו המכוון לשער שלו וי"ל דזו הוא כוונת רש"י והגמ' שבלעם ראה שכל שבט יש לו פתח משלו ואינם מכוונים של זה כנגד זה דכל חד בשער ובמנהג שלו וראה כן דוקא בנושאו את עיניו דהשערים האלו בשמים הם ואעפ"כ הם באחדות וא"כ ודאי דראוי שתשרה שכינה עליהם שדבר גדול הוא לקבל כל אחד את דעת חבירו אף דשונה משלו וה"ה לחתן וכלה הבאים מבתים שכל אחד מנהגו עמו והם בונים עתה בית חדש משלהם ומייחדים באהבה ואחוה את קבלתם שקיבלו כ"א בפ"ע ראוי שתשרה שכינה עליהם וכמו שאמרו ז"ל איש ואשה זכו שכינה ביניהם

למקום עפר רמה ותולעה ומספר את רבע ישראל וגו' מכוון כנגד מאין באת מטפה סרוחה ותמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו מכוון כנגד לפני מי אתה עתיד ליתן דו"ח לפני ממ"ה הקב"ה

[לשבע ברכות] וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים (כ"ד ב').

וברש"י ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו וכו' שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה וכו' והוא מהגמ' ב"ב דף ס. ושם מסיק אמר ראוי הללו שתשרה שכינה עליהם ויש לומר בזה דהנה בשו"ע או"ח הלכות ק"ש סי' ס"ח מביא המג"א בשם האר"י ז"ל דמלבד נוסחאות התפילה שעיקרן מהגמ' היו לכל שבט

פרקי אבות - פרק ו' משנה א'

משנה א

תורה שלא לשמה וא"כ גם הוא יגדל את בנו לתורה בכוונה שיכבדוהו מן השמים].

והנה בברכות כ"ב ע"א דריש ר"י בן בתירא מנ"ל דבעל קרי מותר בדברי תורה דכתיב הלא כה דברי כאש נאום ה' וגו' מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינם מקבלים טומאה ע"ש ואולי בזה טעה אבוי' דכשראה אש יורד מן השמים הבין שהתורה נמשלה לאש ואינה מקבלת טומאה והעוסק בתורה יכול להיות טמא ואעפ"כ לעסוק בתורה [ומדויק מה שאמר הואיל וכך הוא כחה של תורה וכו' הדגיש ענין של כח שלא אמר הואיל וכך מתן שכרה של תורה אלא כחה של תורה שבבחינת כח הוא דהתורה נמשלה לאש שגם הוא כחו מגן עליו מלקבל טומאה] א"כ אני מסכים לגדל את בני לתורה דלעולם רצה לגדל את בנו לכל מיני טומאות וחכמות חיצוניות ותאוות אלא דראה דהתורה יכולה להשתתף עם כל אלו בלי ליטמא וא"כ גם לתורה יוכל להפרישו ומטעם זה הוא דאלישע בנו לא הצליח שאביו גדלו לכל מיני טומאה יחד עם התורה ע"י שראה אש הזה שירד מן השמים [פירוש אחר להנ"ל מובא בשם הריעב"ץ דכיון דרק ביום מילתו החליט אבוי' לגדל בנו לתורה כשראה כבוד החכמים משמע דלפני כן לא חשב ע"ז נמצא דבזמן יצירתו של בנו אלישע לא נתכוין להוריד לו נשמה הראויה לבן תורה דעדיין לא ידע מכ"ז ומש"ה לא הצליח]

בקידושין ל"ט: שואלת הגמ' מה גרם לאלישע בן אבוי' להתחמץ ואחד מן התירושים הוא שראה לשונו של ר' חוצפית המתורגמן דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה מפיק מרגליות ילחך עפר נפק וחטא וכו' והיינו שראה שאפילו מי שעוסק בתורה רק לשמה כר' חוצפית בכ"ז נענש עונש חמור בעה"ז וכל שכרו רק לעה"ב וא"כ אין התורה מגינה בעה"ז ונשא ק"ו בעצמו שהוא שלא למד תורה בטהרתה רק בתערובת עם חכמות טמאות כפי שחינכו אביו ודאי דלא תגין התורה עליו ע"כ יצא לתרבות רעה.

רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה וכו'.

הא דרבי מאיר הוא שהדגיש ענין תורה לשמה אולי משום דהוא היה תלמידו של אחר אלישע בן אבוי' כדמבואר בחגיגה ט"ו ע"א ושם הביאו התוס' בשם הירושלמי דדרש אחר על עצמו קרא דכתיב טוב אחרית דבר מראשיתו טוב אחרית דבר כשהוא טוב מראשיתו ובי הוה מעשה וכו' ואבוי' אבי מגדולי ירושלים היה וביום שבא למהולי קרא לכל גדולי ירושלים וכו' והיו שם ר"א ור"י וכו' ישבו ונתעסקו בדברי תורה ירדה אש מן השמים והקיפה אותם אמר להם אבוי' אבי לשרוף את ביתי וגו' אמרו לו ח"ו אלא יושבין היינו וחוזרין דברי תורה וכו' והיו הדברים שמחים כנתינתם מסיני וכו' אמר הואיל וכך כחה של תורה אם יתקיים הבן הזה לתורה אני מפרישו ולפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימו בי ע"ש ולכאורה צריך להבין מדוע נתפעל אבוי' כ"כ כשראה אש שירדה מן השמים עד שאמר הואיל וכך כחה של תורה וכו' ועוד דבשלמא אם היה רואה חכמים נעשים עשירים מופלגים או שרים מכובדים אז מובן היה שאם יתאווה לזה עבור בנו מיחשב שלא לשמה אבל הוא רק ראה אש יורד מן השמים ותנמלא פחד והסבירו לו ר"א ור"י דהיתה כאן בחינת מעמד הר סיני ואם כוונת אבוי' שגם בנו יגיע לתורה הדומה לזו שניתנה מסיני למה נקראת שלא לשמה ועוד דאפילו את"ל דאבוי' היתה לו כוונה שאינה ראויה אכתי במה חטא אלישע בנו ולמה נתחמץ.

[בדרך אגב מהא דאמרו והיו הדברים שמחים וכו' משמע דאם אדם לומד ושמח בלימודו אינו מסלק מעצמו שם תורה לשמה דע"י שמחה של מצוה זכו שם ר"א ור"י למה שזכו שהגיעו ע"י עסקם בתורה בשמחה למדרגת הר סיני ועי' בהקדמת אגלי טל שג"כ מסיק דשפיר מקרי תורה לשמה מי ששמח בלימודו ואולי בזה טעה אבוי' שהוא חשב שאם הם שמחים בדברי תורה הוי כוונה שלא לשמה ואעפ"כ זכו לאש מן השמים שנתגלה מן השמים שחשוב הדבר ללמוד